

RESPOSTA AL MANIFEST FEDERALISTA DELS TRES-CENTS

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques.

Universitat Pompeu Fabra

6 de novembre de 2012

Quan un grup d'intel·lectuals catalans, alguns amics meus, em van demanar la meva signatura per recolzar la seva crida a la opció federalista com a alternativa a l'opció independentista, vaig declinar tal invitació, no perquè no estigués d'acord amb molts dels arguments presentats en aquell document, sinó perquè tal document confonia el "dret a decidir" de la nació catalana amb la crida per la independència. Jo no estic a favor de la independència, però sí que estic a favor del "dret a decidir" de la població que viu a Catalunya sobre el seu futur o sobre qualsevol altre assumpte que li correspongui i desitgi. Excepte en aquest punt (que ho considero d'una gran importància), repeteixo que estava bastant d'acord amb aquell document avui ja signat per milers de persones a Catalunya.

No estic d'acord, tanmateix, amb el manifest publicat a *El País* (04.11.12), conegut com "el manifest dels tres-cents" en què intel·lectuals espanyols (la majoria de fora de Catalunya) van publicar una carta d'adhesió i suport a aquest manifest a favor del federalisme

publicat a Catalunya. Amb el respecte que em mereixen molts- encara que no tots- els signataris que van aparèixer en el document publicat a *El País*, he d'indicar que, conscient o inconscientment, tradueix el nacionalisme espanyolista que vaig criticar fa uns dies, i que apareix amb especial intensitat en els establishments polítics i mediàtics espanyols basats a Madrid (veure el meu article "El nacionalismo españolista" a Sistema Digital, penjat al meu bloc www.vnavarro.org) i que és una de les causes del creixent enuig i radicalització de grans sectors de la població catalana que estem veient aquests últims anys. En aquesta carta hi ha un intent de conciliació, indicant que s'ha de respectar qualsevol decisió que la població de Catalunya pugui prendre en el cas que se li permeti. Ara bé, el to condescendent i l'argumentari que utilitza, a més de ser ofensiu, tradueix una manca de comprensió del que passa a Catalunya. És sorprenent, per exemple, que a hores d'ara i en aquest moment, encara es desmereixin les protestes existents de Catalunya, referint-se a elles com a part del victimisme del que la carta anomena el "nacionalisme exacerbant català". I, per si això no fos poc, nega també que Espanya hagi perpetrat cap agressió contra Catalunya, o que Catalunya tingui raons per estar desitjosa de distanciar-se d'aquesta Espanya.

La carta, però, sembla contradir-se, ja que aquestes acusacions de injustificat greuge i victimisme expressat pel suposat nacionalisme exacerbant català es fan a la vegada que es demana, en la mateixa

carta, a l'Estat que es busqui un millor encaix de Catalunya amb Espanya, un finançament més just, i una federalització del deteriorat Estat de les autonomies. Si els autors de tal carta consideren que no s'ha fet res injust a Catalunya, per què llavors demanen aquests canvis? Un esperaria que la petició que es realitzin aquests canvis estigués basada en la identificació de diverses injustícies existents i que aquests canvis ajudarien a resoldre-les. Per què, llavors, continuen insistint en l'acusació de "victimisme"? No entenen que amb aquesta contínua acusació, típica del nacionalisme espanyolista, està contribuint al creixent enuig existent a Catalunya?

Quant a l'afirmació que l'Estat espanyol no hagi ofès a Catalunya històricament, em sembla sorprenent. En la meua infància, a la primerenca edat de set anys vaig rebre una bufetada d'un policia (anomenats els grisos llavors durant la dictadura) als carrers de Barcelona per parlar català. Tal bufetada va ser acompanyat amb el crit de "no hables como un perro, habla como un cristiano". Al jo escopir a la cara, em va portar ja en aquesta primerenca edat a visitar per primera vegada i involuntàriament la caserna de la repressió. Tal acte no era aïllat. Va ser part d'un intent de genocidi cultural. Com es pot negar avui, any 2012, amb tota la informació acumulada, que hi va haver una repressió brutal de la cultura catalana?

El cop militar i la dictadura van ser una brutal imposició de classe, però també de nació

Els signants de tal carta que recull el sentir dels establishments esmentats anteriorment, semblen creure que no va ser Espanya sinó les forces que van recolzar el cop militar i la dictadura les que (amb el suport de la burgesia i Església catalanes) van ser responsables de tal repressió de la cultura catalana. Però el fet que la majoria de les classes populars dels pobles i nacions d'Espanya fossin també víctimes de la repressió feixista, o que la burgesia i Església catalanes recolzessin la dictadura que va dur a terme tal intent de genocidi, no nega que a més de lluita de classes va haver també una lluita de dues visions d'Espanya, una centralista, uniforme i jacobina (la que va guanyar la guerra) i una altra, la republicana, que va admetre la seva plurinacionalitat permetent el desenvolupament de les diferents nacions existents a Espanya. La primera visió d'Espanya va ser la que en la pràctica es va reproduir en la Transició. Es va confondre igualtat amb uniformitat i es va eliminar la riquesa de la diversitat, justificant el centralisme resultant com necessari per garantir la solidaritat i redistribució de recursos, justificació que queda falsejada per la realitat que ens envolta. Aquesta visió centralista d'Espanya ha fet un enorme mal, no només a Catalunya, sinó també a tota Espanya. L'evidència d'això és aclaparadora.

Espanya té, per exemple, un sistema de transport extremadament radial, centrat a Madrid, mentre que aquesta Espanya continua tenint les majors desigualtats socials i regionals existents a la Unió Europea. Aquesta Espanya, que tals forces colpistes van imposar sobre el nostre país, va tenir una enorme influència a configurar també la Transició, i la Constitució, així com la democràcia que ambdues van produir, una democràcia enormement limitada, que explica que tinguem un Estat del Benestar tan insuficient. La despesa pública social per habitant continua sent la més baixa de la UE-15.

La carta a *El País* sembla no ser conscient que aquell procés de Transició no va ser resultat d'un procés equilibrat. Les forces conservadores, hereves de la dictadura, controlaven l'aparell de l'Estat, mentre que les esquerres -que van liderar les forces democràtiques- acabaven de sortir de la clandestinitat. La Constitució reflecteix aquest desequilibri. I un indicador, entre d'altres, és que l'aplicació d'aquell document reflecteix clarament que mai es va acceptar el caràcter plurinacional de l'Estat espanyol. El "cafè per a tothom" era el millor indicador d'aquesta manca de sensibilitat al caràcter plurinacional existent. La contínua referència a la Constitució com el document pactat per tots, conseqüència d'un suposat consens, ignora l'enorme desequilibri de forces que va configurar aquell document, fruit d'una Transició que es va voler idealitzar, presentant-la com modèlica. Molts

signataris d'aquesta carta van contribuir en gran manera a aquest procés d'idealització i falsificació.

El futur serà diferent

Però estan apareixent noves generacions al llarg del territori espanyol, no només a Catalunya, sinó també en altres parts d'Espanya, que desitgen una segona Transició, resultat del desencís amb aquesta Espanya que aquestes generacions estan experimentant. Avui estem veient, no només una enorme crisi econòmica i financera, sinó també política. Les institucions representatives establertes en la Transició estan sent àmpliament qüestionades per les seves enormes limitacions, apareixent amb més i més claredat, com d'inmodèlica va ser aquella Transició i la democràcia que va produir. Les manifestacions de protesta, no només als carrers de Barcelona, sinó a Madrid i en diferents parts d'Espanya (els eslògans, com ara "no ens representen" són àmpliament compartits per la població espanyola) mostren aquest cansament cap a aquesta Espanya, i de les seves enormes insuficiències. No cal dir que hi ha hagut canvis substancials durant el període democràtic, però avui Espanya continua estant a la cua de l'Europa social, i l'Espanya plurinacional ni està ni se l'espera, tal com documentar en el meu llibre *Bienestar Insuficiente. Democracia Incompleta. Sobre lo que no se habla en nuestro país*, escrit com a crítica a l'enorme complaença dels establishments polítics i mediàtics

espanyols, que quedava reflectida en aquella imatge aznariana que "Espanya anava bé" (a la qual l'establishment català afegia erròniament, que "Catalunya anava fins i tot millor"). Les dades ja llavors mostraven que ni Espanya anava bé ni Catalunya anava millor. En realitat, anava pitjor.

Aquesta manca de reconeixement del caràcter plurinacional de l'Estat espanyol ha continuat, confirmat encara més per la decisió del Tribunal Constitucional en contra de l'Estatut de Catalunya. Aquest afartament explica que, a Catalunya, molts que mai van sentir la necessitat de separar-se d'aquesta Espanya, avui la senten. I la causa d'això és que no creuen que aquesta Espanya pugui canviar. La pregunta que s'ha de fer als signants de la carta és: com és que no es van mobilitzar abans a favor del federalisme? La seva carta ara, per la seva tardana acció, té un to oportunista que dilueix la seva credibilitat.

Sí que és cert el que la carta insinua, que el govern Mas, el més fidel aliat del Partit Popular en les seves polítiques econòmiques i socials, nocives per a les classes populars de Catalunya i d'Espanya, està intentant liderar un moviment que ni van iniciar ni podran liderar, encara que estan intentant instrumentalitzar-lo. I així ho creu ni més ni menys que el 59% dels catalans. Segons l'enquesta d'*El Periódico* (04.11.12), la majoria de catalans creu que el "govern Mas està utilitzant la independència per tancar les retallades i la mala situació

econòmica de Catalunya". Però la carta d'*El País* reproduïx el gran error àmpliament estès a Espanya: creure que tal moviment present al 11-S és una criatura de CiU.

No és el nacionalisme exacerbant català sinó les esquerres catalanes les que van liderar la construcció d'una Catalunya lliure i van col·laborar en crear una altra Espanya

La carta a *El País* sembla desconèixer que van ser les esquerres a Catalunya les que sempre van relacionar l'alliberament de les classes populars amb la defensa de la identitat de Catalunya. A casa meua, com en milers de llars a Catalunya, durant els anys durs de la clandestinitat, la senyera estava sempre al costat de la bandera de la República. Són els hereus d'aquestes esquerres, que són properes a les esquerres espanyoles (Izquierda Plural, la tercera força política d'Espanya, va votar fa uns dies a favor del dret a decidir), les que representen una nova Catalunya i una nova Espanya en què la democràcia ha d'incloure el dret d'autodeterminació per a totes les nacions constituents de l'Estat espanyol. L'error de molts dels independentistes catalans és creure que les dretes catalanes (màximes aliades de les dretes espanyoles) els portaran a una Catalunya més democràtica i més justa, esperança negada per les polítiques que tal govern ha imposat a la població amb les seves mesures impopulars que ara intenten amagar darrere la bandera catalana. Ahora, aquests

sectors independentistes no semblen tampoc adonar-se que a Espanya, el cansament amb aquesta Espanya que ens governa està també molt accentuat, mostrant la necessitat d'establir complicitats entre les esquerres a banda i banda de l'Ebre. Ara més que mai és quan les forces que volen més democràcia, més justícia i més respecte a les diferents nacions que componen Espanya uneixin els seus esforços en una segona Transició, per poder aconseguir el que els seus antecessors van lluitar per aconseguir, sense mai assolir-ho.

El manifest d'El Mundo

Quan acabava d'escriure aquestes notes, aquest dilluns acabo de llegir un altre manifest publicat a *El Mundo*. Mentre que el d'*El País* tenia un element positiu -el d'acceptar la decisió del poble català, fos la que fos- (encara que diluïa el positivisme d'aquesta afirmació en afegir que la Constitució Espanyola ja permet aquest dret a decidir, afirmació que no es correspon, en la vida real, a la veritat), aquest altre manifest publicat a *El Mundo*, representa la versió més pura del nacionalisme espanyolista, ja que no només no admet aquesta possibilitat, sinó que, fidels seguidors del nacionalisme espanyolista, neguen el caràcter plurinacional de l'Estat espanyol, parlen única i exclusivament de la nació espanyola i considera la Constitució com el document sagrat, consensuat feliçment per tot el poble espanyol, denunciant alhora el suposat victimisme del nacionalisme català, acabant el seu manifest

amb una crida a la disciplina i a la unitat de la nació espanyola en aquests moments de crisi. Aquest nacionalisme espanyolista és el que està radicalitzant a milions de catalans que estan fins al capdamunt d'aquesta Espanya, arrogant, manaire, jeràrquica i prepotent, que amaga la seva gran complicitat en l'enorme endarreriment polític, social i econòmic que Espanya pateix sota el seu suposat amor a Espanya. Aquest nacionalisme espanyolista no entén -i tampoc vol entendre- el que està passant a Espanya. Tal manifest d'*El Mundo* és una declaració hostil, vestida amb crides al seny i actitud responsable que ells assumeixen que representen, defensant, darrere d'això, una Espanya enormement injusta, escassament democràtica i, per a molts espanyols i catalans, cada vegada més asfixiant.